

Käbäni ýykmaga gelen piller we Ebrehäniň aýylganç ölümi

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy, Nukdaýnazar, Türkmen dili
написано kitapcy | 23 января, 2025

Käbäni ýykmaga gelen piller we Ebrehäniň aýylganç ölümi KÄBÄNI
ÝYKMAGA GELEN PILLER WE EBREHÄNIŇ AÝYLGANÇ ÖLÜMI

Käbäni ýykmaga gelen pilleriň we san-sajaksyz goşunyň kiçijik gara uzynganat[1] guşlar tarapyndan ýok edilendigi barada eşdipmidiňiz? Megerem, köpiňize eýranly režissýor Mejit Mejidiniň ekranlaşdyran «Allanyň ilçisi. Hezreti Muhammet» kinofilmindäki bu taryhy wakany suratlandyrýan epizoddan, ýa-da Gurhanyň «Pil» süresinden «Pil wakasy» tanyş bolmaly.

Geliň, ybrat alynmaly bu geň-taňsy «Pil wakasy» barada gysgajyk durup geçeliň. Käbäni ýykmaga gelen piller we Ebrehäniň gözgyny ölümi okyjylary biperwaý goýmasa gerek.

■ Käbäni ýykmaga gelen piller

Ýemen ýurdunyň hökümdary Ebrehe Rim imperatorynyň goldawy bilen Sana şäherinde gurlan buthana tama edilşi ýaly üns berilmeýänini görüp, gahar-gazaba münüpdür. Näme etmeli? Adamlar ýylyň-ýylyna Mekgä zyýarata gidipdirler. Hatda rowaýatlaryň birinde Mekgeden Ýemene gelen söwdagärleriň biri Ebrehäniň gurduran buthanasynda uly täret edip nejasat galdyrandygy barada aýdylýar. Ebrehäniň asyl maksady Käbe bilen bäsleşýän mukaddes ýer döretmekdi. Elbetde, onuň niýetiniň ardynda Mekgäniň söwda-strategik we syýahatçylyk ähmiýetini peseldip, deregine öz şäherini öňe çykarmak ýaly meýillleriniň hem bolandygyny çaklamak kyn däl. Biziň bu çaklamamyza W.F.Panowanyň we Ý.B.Wahtiniň türkmen dilinde çykan «Muhammet pygamberiň ömür beýany» atly kitapda aýdylanlar hem doly güwä geçýär:

«... şol ýylda (570-nji ýyl -t.b.) gaty uly wakalar tutaşyp, olar kuraýyşlaryň tasdanam güýçden gaçmagyna sebäp bolan eken.

Gep şunda: Mekgäniň abadançylygy diňe Kábä hem-de onuň amatly ýerde ýerleşenligine däl-de, kuraýyşlaryň we olara tarapdar bolan çarwa taýpalaryň harby kuwwatyna-da bagly eken. Diňe harby taýdan kuwwatlylygy kuraýyşlara amatly söwda işlerine gatyşmaga, ýemenli bäsdeşleriniň söwdasyny çäklendirmäge ýa-da düýpden ýatyrmaga mümkinçilik beripdir. Netijede, ýemenli bezirgenler üçin Ortaýer deňziniň kenarlaryna, Şama we Eýrana baryan ýollar gitdigiçe daralypdyr, ol ýollaryň köpüsi ýa-ha Mekgäniň üstünden ýa-da oniň golaý-goltumyndan, kuraýyşlaryň tarapdary bolan göçme taýpalaryň ýerinden geçýän eken. Onsoň ýemenliler, islese-islemese, öz harytlaryny kuraýyşlara satmaly bolupdyrlar, şol harytlary gaýtadan satanlarynda girdejiniň agramly bölegini kuraýyşlar öz jübüsine urupdyrlar. Şonuň üçinem ýemenliler Mekgäni basyp almagyň kül-külüne düşüpdirlər».[2]

Netijede Ebrehe araplaryň Adam atadan, Nuh we Ybraýym pygamberden bári mukaddes saýyp, zyýarat edip gelýän ýerini – Kábäni ýykmagy müwessa bilýär. Häzirki zaman harby tehnologiýanyň «tanklary» hasap edip boljak äpet pilleriň hem bar bolan uly goşuny bilen Mekgäniň üstüne gaýdan Ebrehäniň maksady adamlaryň ünsüni öz gurduran buthanasyna gönükdirmekdi.

Wakalaryň dowamyny ýokarda agzalan kitapdan okalyň:

«Takmynan, 569-570-nji ýyllarda ýemenliler häkimi Abrahanyň baştutanlygynda Mekgä garşy ýöriş edipdirler. Abrahanyň niýeti Kábäni ýykyp, ondaky keramatly zatlary äkitmek hem-de öz paýtagtyny Arabystanyň dini merkezine öwürmek eken. Bu ýörişe hebeşileriň goşunam gatnaşyp, olaryň söweş pili bar eken, pil bolsa heniz Arabystanda görülen jandar däl eken. Araplary haýrana goýan, arap şahyrlary tarapyndan jikme-jik suratlandyrylan şol pilem ýemenlilerdir hebeşileriň Mekgä garşy ýöriş eden ýylynyň «Pil ýyly» diýlip atlandyrylmagyna sebäp bolupdyr».[3]

Ebrehe Mekgäniň alkymyna gelipdir we Hezreti Muhammet pygamberimiziň (s.a.w) atasy Abdylmuttalbyň düýelerini oljalaýar. Garadangaýtmaz Abdylmuttalyp olja alynan düýelerini yzyna almak üçin Ebrehäniň garşysyna dikilipdir we ondan

mallaryny talap edipdir. Şonda Ebrehe geň galyp:

– Men Kábäni ýykyp-ýumurmaga geldim. Sen bolsa düýeleriňi gaýgy edýärsiň! – diýipdir.

Abdylmuttalyp bolsa:

– Men öz mallarymy bir yzyna alaýyn. Kábäniň öz eýesi bar, ony Ol gorar! – diýip, jogap beripdir.

Şundan soň Ebrehe goşunyna Kábä çozmagy buýurýar. Emma Mina we Müzdelifäniň arasyndaky Muhassir jülgesine gelende, piller ýöremän başlaýar. Asmanyň ýüzi birdenkä gara uzynganatlardan dolýar. Guşlar penjesinde getiren ownujak daşlaryny ýemenlileriň üstüne ýagdyrmaga başlaýar.

Barmagyň ujundan uly bolmadyk kiçijik daşlar kime degse, onuň şobada takga jany çykypdyr. Mekgäniň alkymy dem salymyň içinde adam we pil maslyklaryndan dolupdyr. Görlüp eşdilmedik we ynanmasy kyn waka bolup geçýär, çünki kinniwanja guşlar tonnalarça agramy bolan pilleri ýere läş edip taşlaýar. Bu iniňi jümşüllediji ylahy gudratyň bolup geçen ýylyna «Pil ýyly» diýildi.

Wakalaryň jemini ýokarda salgylanylan kitapdan okalyň:

«Abrahanyň güýji juda agdyk hem-de gelşi şeýle bir zabun eken welin, kuraýyşlar Mekgäni goramakdan el göterip, aýal, oglan-uşaklaryny alypdyrlar-da, golaýdaky daglara siňipdirler. Göräýmäge, Mekgäni indi halas edip biljek güýç ýok eken. Emma şol pursatda bir gudrat ýüze çykypdyr – kiçijik-kiçijik guşlar bulut ýaly bolup gelipdirler-de, Abrahanyň leşgeriniň üstünden owunjak daşlary ýagdyryp ugrapdyrlar, şol daşlaryň degen ýeri ýara bolýan eken. Giden sülsat gyrgyna düşüpdür, onsoň olar Mekgäni basyp almakdan ellibizar, ýeňsäni öwürüpdirler. Şonuň yz ýanyndan bolsa apy-tupan turup jala gelipdir-de, Abrahanyň leşgeriniň galanjasyn syryp-süpürüp, deňze gapgarypdyr».[4]

W.F.Panowa, Ý.B.Wahtiniň mundan soňky jümlesinde adatdan daşary ýagdaýda bolup geçen bu wakalara ateist nukdaýnazardan çemeleşip, «Pil wakasy» we şondaky gudraty – Arabystanda şol ýyl ýüze çykan mama keseline we Ýemene persleriň çozup, hebeşileriň we olaryň ýerli ýaranlarynyň derbi-dagyn edilmegine baglanyşdyrýandygyna[5] garamazdan, «Pil wakasyndan» soň Allanyň gudratynyň amal bolandygy we Mekgäniň

keramatly göwheri – Kábäniň şöhratynyň has-da artandygy hakykat. Munuň üçin awtorlary günäkärläp oturmagyň geregi ýok. Kemçiliklere garamazdan kitap we onuň türkmen dilinde çykan terjimesi kitabyň rus we türkmen dillerinde neşir edilen ýyllarynda giň okyjylar köpçüligi üçin iň gowy sowgatdygyny aýtmak gerek. Biziň gürrüňimiziň özeni bu hakda däl.

Şu ýerde üns berdiňizmi ýa bermediňiz, biljek däl welin, «hudaýlyk» satanlaryň, özüni «hudaý» ýerine goýanlaryň, Hudaýa garşy gidenleriň, halklara gan gusduranlaryň, men-menlik edýänleriň ençemesiniň soňy şular ýaly bolup gutarypdyr. Eýsem, bulary-da Panowadyr, Wahtiniň düşündirişinden tapyp bilerismikä?

Göz öňüne getirip görüň: Ebrehäniň goşuny öz döwrüniň iň uly we iň güýçli goşunlaryndan biri. Onuň goşunyndaky piller aýak basan ýerini ýer bilen ýegsan edip taşlaýar. Edil häzirki döwrüň yklymara raketalary ýaly... Emma olar duraga-da **gara uzynganat** diýilýän guşlaryň zyňa owunjak daşlaryndan heläk bolýar. Ýa bolmasa, özüniň «hudaýdygyny» aýdan Nemrudyň ölümünü ýada salyp göreliň. Iňňän nusga alarlyk ölüm. Nemrut burnuna dyrnak ýalyja siňek girip, zary-girýan we gözgyny halda jan beripdir.

Özüni «hudaý» saýan we hemme zadyň özünkidigini aýdýan Fyrgunyň ölümü Nemrudyň, Ebrehäniň ölüminden ibalymy eýse? Fyrgyn özünkidigini aýdýan deňizde gark bolup ölüpdür. Şetdadyň, Çingiz hanyň, Leniniň, Staliniň ölümleri... bularyň hersi aýry hekaýat. Gelejekde, hersi barada aýratyn durup geçeris.

Güýç-kuwwatyň we gudratyň eýesi ýeke-täk Alllatagaladyr!

[1] Gara uzynganat (ýa-da uzynganat) – taýran-y ebabyl (ebabil) ýa-da ebabyl (чёрный стриж) garlawaja meňzeş guşuň ady.

[2] W.F.Panowa, Ý.B.Wahtin «Muhammet pygamberiň ömür beýany», I-II tomluk, Aşgabat «Turan-1» neşirýaty, 1992., Terjime edenler: Kömek Kulyýew, Ahmet Halmyradow, Gowşutgeldi Daňatarow, I tom, 32-nji sahypa;

- [3] Görkezilen ýerde., 32-33-nji sahypa;
- [4] Görkezilen ýerde., 33-nji sahypa;
- [5] Görkezilen ýerde., 33-nji sahypa.

@ Kitapçylar. Geň-taňsy wakalar